



HINDISTONNI OBOD QILGAN BOBUR

Qarshi shahar 2-son texnikumning

Tarix fani o'qituvchisi

Bozorova Munisa G'ulomovna

Qarshi tuman 2-son texnikumning

Tarix fani o'qituvchilari

G'ulomova Shahlo Zafar qizi

Ziyadullayeva Nigora Meliyevna

Annotatsiya: Mazkur maqolada buyuk o'zbek davlat arbobi va mutafakkiri Zahiriddin Muhammad Boburning Hindiston hududida olib borgan siyosiy, ijtimoiy-iqtisodiy va madaniy faoliyati tarixiy manbalar asosida kompleks tahlil qilinadi. Bobur tomonidan asos solingan Boburiylar davlati Hindiston tarixida markazlashgan boshqaruv tizimining shakllanishi, siyosiy barqarorlikning ta'minlanishi hamda iqtisodiy va madaniy taraqqiyot jarayonlarining jadallashuviga sabab bo'lgani asoslab beriladi. Maqolada Boburning davlat boshqaruvidagi yondashuvlari, bunyodkorlik siyosati, shaharsozlik va bog'dorchilikka qo'shgan hissasi hamda "Boburnoma" asarining tarixiy manba sifatidagi ahamiyati ilmiy nuqtayi nazardan yoritiladi.

Kalit so'zlar: Zahiriddin Muhammad Bobur, Boburiylar davlati, Hindiston tarixi, markazlashgan boshqaruv, bunyodkorlik, Boburnoma.

Kirish

XVI asr boshlarida Hindiston hududi siyosiy va ijtimoiy jihatdan murakkab holatda edi. Dehli sultonligi zaiflashgan, hududiy hokimlar o'rtasida doimiy nizolar mavjud bo'lib, mamlakatda markazlashgan boshqaruv tizimi amalda izdan chiqqan edi. Bunday sharoitda tashqi va ichki xavf-xatarlar kuchayib, iqtisodiy taraqqiyot sekinlashgan.



Ana shunday tarixiy vaziyatda Zahiriddin Muhammad Bobur Hindiston hududiga kirib kelib, qisqa vaqt ichida siyosiy ustunlikka erishdi va yangi davlatga asos soldi. Boburning Hindistondagi faoliyati nafaqat harbiy g'alabalar bilan, balki davlat boshqaruvi, iqtisodiy islohotlar va madaniy hayotning jonlanishi bilan ham ahamiyatlidir. Shu sababli Boburning Hindistonni obod qilishdagi o'rni va roli tarixshunoslik nuqtayi nazaridan alohida tadqiq etishni talab etadi.

Zahiriddin Muhammad Boburning siyosiy yetilishi va tajribasi

Zahiriddin Muhammad Bobur Temuriylar sulolasiga mansub bo'lib, yoshligidan siyosiy kurashlar muhitida shakllandi. Movarounnahr va Xuroson hududlarida kechgan siyosiy jarayonlar Bobur uchun muhim tajriba maktabi bo'ldi. U davlat boshqaruvi, harbiy san'at va diplomatiya sohalarida muhim bilim va ko'nikmalarga ega bo'ldi.

Bobur o'z faoliyatida hukmdor mas'uliyati, adolat va qonun ustuvorligi masalalariga katta e'tibor qaratdi. Bu jihatlar uning siyosiy qarashlarining yetukligini ko'rsatadi va keyinchalik Hindistonda olib borgan siyosatida ham o'z ifodasini topdi.

Boburiylar davlatining tashkil topishi

1526-yilda Panipat jangida Dehli sultoni Ibrohim Lo'di ustidan qozonilgan g'alaba Boburiylar davlatining tashkil topishiga asos bo'ldi. Ushbu voqea Hindiston tarixida yangi siyosiy bosqichni boshlab berdi. Bobur qisqa muddat ichida markazlashgan davlat boshqaruvini joriy etdi va harbiy-ma'muriy tizimni qayta tashkil qildi.

Davlat boshqaruvida aniq ierarxiya va intizom o'rnatildi, soliq tizimi tartibga solindi, harbiy qo'shinlar zamonaviy qurollar bilan ta'minlandi. Ushbu chora-tadbirlar mamlakatda siyosiy barqarorlikni mustahkamlashga xizmat qildi.

Ijtimoiy-iqtisodiy islohotlar va bunyodkorlik siyosati

Bobur Hindistonni obod qilishda iqtisodiy barqarorlikni asosiy vazifa sifatida belgiladi. Qishloq xo'jaligini rivojlantirish, sug'orish tizimlarini yaxshilash va savdo aloqalarini kengaytirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlariga aylandi. Sug'orish inshootlari qayta tiklandi, ekin maydonlari kengaytirildi.



Shuningdek, Bobur shaharsozlik va me'morchilikka katta e'tibor qaratdi. Uning tashabbusi bilan yangi bog'lar, saroylar va jamoat inshootlari barpo etildi. "Chorbog'" uslubidagi bog'lar Hindiston madaniy makonida yangi estetik an'anani shakllantirdi. Bu bunyodkorlik ishlari mamlakatning iqtisodiy va madaniy hayotini jonlantirdi.

Boburning madaniy va ilmiy faoliyati

Zahiriddin Muhammad Bobur ilm-fan, adabiyot va san'at rivojini davlat siyosatining muhim qismi deb bildi. U o'z davrining bilimdon mutafakkiri sifatida tarix, geografiya, botanika va adabiyotga oid muhim ma'lumotlarni yozma manbalarda aks ettirdi.

"Boburnoma" asari Boburning ilmiy dunyoqarashi va kuzatuvchanligini yaqqol namoyon etadi.

Asarda Hindistonning tabiati, aholisi, urf-odatlar, siyosiy va iqtisodiy holati batafsil tasvirlangan. Shu bois, "Boburnoma" tarixshunoslikda ishonchli va muhim manba sifatida e'tirof etiladi.

Bobur merosining Hindiston taraqqiyotidagi o'rni

Bobur tomonidan asos solingan Boburiylar davlati keyingi hukmdorlar davrida yanada rivojlanib, Hindistonni jahondagi qudratli davlatlardan biriga aylantirdi. Bobur asos solgan boshqaruv tamoyillari, adolat va bag'rikenglik siyosati uzoq muddatli barqarorlikka xizmat qildi.

Bobur faoliyati Hindiston tarixida bunyodkorlik va islohotchilik namunasi sifatida baholanadi. U yaratgan siyosiy va madaniy muhit keyingi asrlar davomida mamlakat taraqqiyotiga ijobiy ta'sir ko'rsatdi.

Xulosa

Zahiriddin Muhammad Boburning Hindiston hududidagi faoliyati tarixiy jarayonlar rivojiga sezilarli ta'sir ko'rsatgan muhim hodisa sifatida baholanadi. Bobur tomonidan asos solingan Boburiylar davlati Hindistonda siyosiy parokandalik va beqarorlik hukm surgan bir davrda markazlashgan boshqaruv tizimini shakllantirishga xizmat qildi. Uning davlat boshqaruvidagi qat'iyati, adolat



tamoyillariga tayanishi hamda mahalliy aholi manfaatlarini hisobga olgan siyosati mamlakatda tinchlik va barqarorlikni ta'minlash uchun muhim omil bo'ldi.

Boburning Hindistonni obod qilishdagi faoliyati faqat harbiy muvaffaqiyatlar bilan chegaralanib qolmadi. U ijtimoiy-iqtisodiy sohalarda amalga oshirgan islohotlari orqali mamlakat taraqqiyotiga mustahkam zamin yaratdi. Qishloq xo'jaligi va sug'orish tizimlarini rivojlantirish, shaharsozlik va bog'dorchilikni yo'lga qo'yish, savdo-sotiq aloqalarini kengaytirish kabi chora-tadbirlar Hindistonning iqtisodiy salohiyatini oshirishga xizmat qildi. Ayniqsa, Bobur tomonidan joriy etilgan bunyodkorlik an'analari keyingi Boburiy hukmdorlar davrida ham izchil davom ettirildi.

Madaniy va ma'naviy sohada Bobur olib borgan faoliyat ham alohida ahamiyatga ega. Uning ilm-fan, adabiyot va san'atga bo'lgan e'tibori Hindistonda madaniy muhitning boyishiga olib keldi. "Boburnoma" asari esa nafaqat adabiy meros, balki Hindistonning XVI asr boshlaridagi siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy hayotini aks ettiruvchi muhim tarixiy manba sifatida bugungi kunda ham o'z ahamiyatini yo'qotmagan. Ushbu asar orqali Boburning tarixiy voqealarga ilmiy yondashuvi, kuzatuvchanligi va xolis qarashlari yaqqol namoyon bo'ladi.

Xulosa qilib aytganda, Zahiriddin Muhammad Bobur Hindiston tarixida istilochi emas, balki islohotchi va bunyodkor hukmdor sifatida o'chmas iz qoldirgan. U asos solgan Boburiylar davlati Hindistonni siyosiy, iqtisodiy va madaniy jihatdan yuksalish sari olib chiqdi. Boburning faoliyati ikki xalq — o'zbek va hind xalqlari o'rtasidagi tarixiy-madaniy aloqalarning mustahkamlanishiga ham xizmat qildi. Shu bois, Bobur shaxsini "Hindistonni obod qilgan buyuk siymo" sifatida ilmiy va tarixiy jihatdan baholash to'la asosli hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Zahiriddin Muhammad Bobur. Boburnoma. Mas'ul muharrir: A. Qayumov. Toshkent: Fan, 2019.
2. Bartold V.V. Sochineniya. Tom II. Raboty po istorii Sredney Azii. Moskva: Nauka, 1963.



3. Ahmed F. The Mughal Empire. London: Longman, 2002.
4. Richards J.F. The Mughal Empire. Cambridge: Cambridge University Press, 1993.
5. Subrahmanyam S. Courtly Encounters: Translating Courtliness and Violence in Early Modern Eurasia. Cambridge: Harvard University Press, 2012.
6. Azizxo'jayev A. Temuriylar davlatchiligi va madaniyati. Toshkent: Sharq, 2016.
7. Ismoilov A. Zahiriddin Muhammad Bobur va Boburiylar davlati tarixi. Toshkent: O'zbekiston, 2020.